પ્રવચન-૭, વચનામૃત-૫૧ થી ૫૬

વચનામૃત, ૫૧મો બોલ છે. ૫૦ થયા (ને) ? અહીંયા તો મુખ્ય વાત છે કે, આ આત્મા જે છે એ નિર્મળ (છે). ત્રિકાળ નિરાવરણ નિર્મળ અંદર છે. એના ધ્યેયને ચૂકીશ નહિ (એમ આ બોલમાં કહેશે). ૫૧મો બોલ.

'આકાશ-પાતાળ ભલે એક થાય....' આહા...હા...! આકાશ ને પાતાળ ભલે એક થાય, **'....પણ ભાઈ ! તારા ધ્યેયને તું ચૂકીશ નહિ,....'** ઝીણી વાત છે, ભાઈ ! ધ્યેય જે આત્મા છે, સત્ ચિદાનંદ પ્રભુ ! મંગલિક, ઉત્તમ અને શરણ એ અંદર સ્વરૂપ છે ધ્રુવ. એવા ધ્યેયને તું ચૂકીશ નહિ. લાખ વાત આવે, પ્રભુ ! આકાશ ને પાતાળ એક થાય કદાચિત્ તોપણ તારા ધ્યેયને તું ચૂકીશ નહિ. આ મુદ્દાની રકમ છે ! છે ?

'....તારા પ્રયત્નને છોડીશ નહિ.' અંદરમાં જે પ્રયત્ન શુદ્ધ સ્વરૂપ સન્મુખ થાય (તે ખરો પ્રયત્ન છે). ઝીણી વાત છે, ભગવાન ! અંદરમાં શુદ્ધ સ્વરૂપ (સન્મુખ થવાનો) પ્રયત્ન જે થાય, તેને છોડીશ નહિ. આવે છે અવાજ ?

'આત્માર્થને પોષણ મળે તે કાર્ય કરવું.' (અર્થાત્) આત્માના સ્વભાવને પોષણ મળે એ કાર્ય કરવું. અંતરમાં દર્શન, જ્ઞાન, બધું વીર્ય અંતર ચૈતન્યના સ્વભાવમાં (વાળ). શ્રદ્ધા, જ્ઞાનમાં ધ્યેયને ચૂકીશ નહિ. કરવાનું એ છે. એ વિના જન્મ-મરણના આરા, ચોરાશીના અવતાર મટશે નહિ. છે ?

'આત્માર્થને પોષણ મળે તે કાર્ય કરવું. જે ધ્યેયે ચડ્યો....' (અર્થાત્) આત્માના દ્રવ્ય સ્વભાવના ધ્યેયે ચડ્યો, **'...તે પૂર્ણ કરજે,...'** આહા...! આ ધ્યેય છે. બાકી આ બધે વચમાં શુભ ભાવ આવે એ બધાં છોડવા જેવાં છે. આહા...! વટેમાર્ગુને જ્યાં જાવું છે તેમાં વચમાં (બીજાં) માર્ગ આવે તે છોડવા જેવાં છે. આહા..હા..! એમાં આત્મા...

આઠ વર્ષની બાલિકા પણ સમ્યગ્દર્શન પામે છે ! ત્યારે આત્મા સત્ ચિદાનંદ ધ્રુવ શુદ્ધ (છે) તે ધ્યેયને પકડે છે અને એ ધ્યેય પકડતાં પ્રયત્ન તે તરફ ઢળે છે. તે પૂર્ણ કરજે, જે ધ્યેયે ચડ્યો તેને પૂર્ણ કરજે. આહા..હા..! **'....જરૂર સિદ્ધિ થશે.'** જરૂર મુક્તિ થશે. આહા...!

શબ્દો તો સાદા છે (પણ) ભાવ તો અંદરના અનુભવના છે. અનુભવમાંથી વાણી નીકળેલી છે. આનંદના અનુભવમાં બોલાઈ ગયું છે એ આ વાણી નીકળી ગઈ. અતીન્દ્રિય આનંદનો અનુભવ (છે).

સમ્યક્દૃષ્ટિને સમ્યક્જ્ઞાનમાં અતીન્દ્રિય આનંદનું વેદન - અનુભવ હોય છે. આહા..હા..! ત્યારે તેને ધર્મની શરૂઆત કહેવામાં આવે છે. આહા..! એ આનંદની લહેરમાં, અતીન્દ્રિય આનંદના ધ્યેયમાં પડેલો આત્મા, બાહ્યમાં અનેક પ્રકારના વિકલ્પો આવે છતાં તેને છોડતો જાય છે. તેનો આદર કરતો નથી. આ વસ્તુ છે.

(અહીંયા કહે છે) '**....જરૂર સિદ્ધિ થશે.**' ધ્યેયને પકડીશ ને અંદરમાં જઈશ તો જરૂર તને મુક્તિ થશે. એમાં સંદેહને સ્થાન છે નહિ. પણ એ ધ્યેય પકડવું જોઈએ. આહા..હા..!

સવારમાં તો આવ્યું હતું ને ? પ્રથમ આત્માને જાણવો જોઈએ. એમ કહ્યું હતું. બીજી બધું છોડી દીધી વાત. પહેલાંમાં પહેલો (આત્માને જાણ) ! ભગવાન અંદર પૂર્ણ આનંદ, પૂર્ણ જ્ઞાન અને પૂર્ણ વીતરાગ સ્વભાવથી ભરેલું દ્રવ્ય છે. એ ત્રિકાળી દ્રવ્ય તો નિરાવરણ છે. તેને દૃષ્ટિમાં લેતાં, ધ્યેયને પકડતાં, પર્યાયમાં જે આનંદ આવે, એવા ધ્યેયને છોડીશ નહિ. આ..હા..હા..! આવી વાતું છે ! '**....જરૂર સિદ્ધિ થશે.**' ૫૧મો બોલ (પૂરો થયો).

''શરીર શરીરનું કાર્ય કરે છે, આત્મા આત્માનું કાર્ય કરે છે. બન્ને ભિન્ન ભિન્ન સ્વતંત્ર છે, તેમાં 'આ શરીરાદિ મારાં' એમ માની સુખ-દુઃખ ન કર, જ્ઞાતા થઈ જા. દેહને ખાતર અનંત ભવ વ્યતીત થયા; હવે, સંતો કહે છે કે તારા આત્માને ખાતર આ જીવન અર્પણ કર.'' ૫૨.

૫૨(મો બોલ). '**શરીર શરીરનું કાર્ય કરે છે,....**' શું કહે છે ? આ શરીર - આ હાલવું, ચાલવું, આ બોલવું એ બધું કામ શરીર શરીરનું કરે છે, આત્મા નહિ. આહા..હા..! શરીર શરીરનું કાર્ય એટલે પર્યાય કરે છે. શરીરની પર્યાય - હાલવું, આ ચાલવું, બોલવું એ બધું કાર્ય - શરીરની પર્યાયરૂપી કાર્ય છે. એ આત્માનું કાર્ય નથી. આહા..હા..!

'**....આત્મા આત્માનું કાર્ય કરે છે.**' આત્મા જ્ઞાનાનંદ સ્વરૂપ એ જ્ઞાન ને આનંદના અનુભવને કરે છે. બેયના કાર્ય તદ્દન એક ક્ષણમાં ભેગાં હોવાં છતાં, બેયના કાર્ય ભિન્ન છે. હવે અહીં સુધી જાવું....! વચલાં આ બધાં કામનું લક્ષ છોડીને ત્યાં જાવું છે. કરવાનું એ મુખ્ય છે. આહા...!

'**....આત્મા આત્માનું કાર્ય કરે (છે). બન્ને ભિન્ન ભિન્ન સ્વતંત્ર છે,....**' આહા..હા..! આ હોઠ હલે એ પણ જડની ક્રિયા છે, આત્માની નહિ. વાણી નીકળે છે એ જડની ક્રિયા (છે).

ભાષા વર્ગણાની ક્રિયા છે, આત્માની નહિ. આહા..હા..! ચશ્મા અહીં નાક ઉપર આવે છે, એ ચશ્માનું કાર્ય છે, આત્માનું નહિ. આહા..હા..! આવું ગળે ઉતારવું....!

(કહે છે કે) ભિન્ન ભિન્ન સ્વતંત્ર છે બેય. પરમાણુ આત્માને કારણે નહિ અને આત્મા પરમાણુને કારણે નહિ. આત્મામાં આત્માના લક્ષે જે આનંદ આવે તે કોઈ શરીરના ને રાગના અપેક્ષાથી નથી. અને શરીર ને વાણીથી ક્રિયા થાય તેમાં આત્માની અપેક્ષા નહિ, આહા..હા..!

'**....તેમાં 'આ શરીરાદિ મારાં'....**' શરીરાદિ મારાં (કહ્યું, એમાં) આદિમાં બધું દીકરાં-દીકરી, પૈસા, આબરૂ, કીર્તિ, મકાન (આવી જાય). આહા..હા..! એક ચૈતન્યતત્ત્વને છોડીને રાગથી માંડીને જેટલાં બાહ્ય તત્ત્વો છે તે બધાં મારાં, એ માન્યતા મિથ્યાત્વ અને વિપરીત શ્રદ્ધા છે. આહા..હા..! પહેલો જ એનો મિથ્યાત્વનો દોષ મહાન છે એ. એ દોષને ટાળવા - 'શરીર શરીરનું કામ કરે, આત્મા આત્માનું કામ કરે' એમ (બન્નેની) ભિન્ન(તા)નું એને જ્ઞાન કરવું પડશે. આહા....!

'**....તેમાં 'આ શરીરાદિ મારાં' એમ માની સુખ-દુઃખ ન કર,....**' (અર્થાત્) અનુકૂળતા શરીરમાં દેખી, વિષયાદિના સાધનો દેખી, 'મને ઠીક પડે છે, મજા પડે છે' - એમ ન કર, પ્રભુ ! એ બધું દુઃખ છે. પ્રતિકૂળતાના સાધનમાં - શરીરમાં રોગ આવે, શરીરના કટકા થાય, ભૂકા થાય, આહા..હા..! ગાડામાં પિલાય, હાથીના પગ નીચે કચરાય (એ જોઈ દુઃખી ન થા).

ટોડરમલજીને હાથીના પગ નીચે કચર્યા હતાં. 'મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક' છે, જેણે બનાવ્યું છે, આહા..હા..! એણે સ્પષ્ટ વાત કરી છે. એ વાત રાજાને, કેટલાંકને ગોઠી નહિ. 'મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક' ! જે સત્ય હતું તે બહાર અંદરમાં મૂક્યું. બહારમાં (શાસ્ત્ર) આવેલું આ (તો). કેટલાંકને (વાત) ન ગોઠી (એટલે) રાજા પાસે ચાડી કરી (કે) 'સાહેબ ! આ તો બધું નુકસાન કરે છે સત્યનું ! શિવની મૂર્તિને ગુંજામાં રાખે છે ! નાખેલી પોતે ! અને એનો અનાદર કરે છે !' (આ સાંભળીને) રાજાએ હુકમ કર્યો કે 'એને હાથીના પગ તળે કચરો !' અરર...! એ કાળ કેવો હશે ? જૈન હશે... જૈનના માણસો હશે ! છતાં એ કાળ એવો હતો (તો) એ રાજાએ હુકમ કર્યો (કે) 'હાથીના પગ નીચે (કચરો) !'

હાથી આવ્યો. હાથી પણ જરી અચકાય છે પગ મૂકતાં. પોતે કહે છે, 'અરે...હાથી ! રાજાએ જ્યારે હુકમ કર્યો છે, ત્યારે તું શું કરવા અચકાય છે ? ભાઈ !' આ..હા..હા...! 'આમ શરીર પડ્યું છે. (એની) ઉપર પગ મૂક તું !' આહા....! 'મારો આનંદનો નાથ તેમાં નહિ કચરાય ! આહા..હા..! મારો પ્રભુ એનાથી ભિન્ન છે.' આહા...! પગ મૂકતાં એ હાથી અચકાતો હતો ! આવા જુવાન માણસને..... અરરર....! પગ મૂકવો ! (ટોડરમલજી કહે છે) 'ભાઈ ! રાજાને જ્યારે આ રીતે બુદ્ધિ સૂઝી છે તો તું શું કરવા અચકાય છે ? ભાઈ !' આહા..હા..! જરીએ દ્વેષ નથી હાથી ઉપર ! તેમ રાજા ઉપર ! 'જે કાળે જે પર્યાય થવાની

તેને કોણ રોકે ? હું એક આત્મા ચૈતન્ય જ્ઞાતા-દૃષ્ટા છું ! એમાં કોઈની અસર (થતી નથી), અને અડચણ કરનાર કોઈ છે નહિ !' (એમ સમાધાન વર્તે છે). આહા..હા..!

એ હાથીભાઈ આવે છે આમ. પગ મૂકે છે, દેહ છૂટી જાય છે દેહ. આહા..હા..! સ્વર્ગમાં ચાલ્યાં જાય છે. 'મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક'ના કર્તા ! શરીર ઉપરની મમતા પણ છૂટી ગઈ છે. શરીર મારું નથી. એને રહેવાનું હોય તો રહે અને ન રહેવાનું હોય તો ન રહે. મારા અધિકારની વાત નથી. મારો અધિકાર તો મારા આત્મા માટે છે. આહા..હા..! આવી અંદર દ્રવ્યની દૃષ્ટિ, આત્માના ધ્યેયની દૃષ્ટિ કર્યા વિના, આવી સમતા આવા કાળમાં રહી શકે નહિ ! એ દ્રવ્યદૃષ્ટિ જ્યાં અંદરની થઈ છે આનંદની. એ હાથી પગ (મૂકે) છે છતાં પોતે આનંદમાં છે !! આહા..હા..!

દેહથી ભિન્ન જેણે આત્માને જાણ્યો છે એવા સમ્યક્દૃષ્ટિ, પછી ભલે આઠ વર્ષની બાલિકા હોય, કે કૂતરાનું બચ્ચું હોય પણ સમકિત પામે છે. અઢી દ્વીપ બહાર અસંખ્ય તિર્યંચો સમકિતી છે. આ મનુષ્યક્ષેત્ર છે (એ) ૪૫ લાખ જોજન(માં) (છે). એટલાંમાં જ મનુષ્ય છે. પછી અઢી દ્વીપ બહાર અસંખ્ય દ્વીપ છે અને અસંખ્ય સમુદ્ર છે. એ બધાંમાં એકલાં તિર્યંચ જ વસે છે. એ તિર્યંચમાં પણ અસંખ્યમાં ભાગે સમકિતી કેટલાંક છે. અસંખ્યગુણા મિથ્યાદૃષ્ટિ છે. એ તિર્યંચ સમકિતી છે ! આહા..હા..!

મીંદડી હોય છે એને સમકિત થાય અને વાઘ ખાવા આવે (તો) ડરે નહિ. નીડરપણે અંદર (રહે છે) કે, શરીર મારું નથી. શરીરની સ્થિતિ (મારી નહિ) ! આહા..હા..!

શ્રીમદ્માં આવે છે ને ?

'એકાકી વિચરતો વળી સ્મશાનમાં,
વળી પર્વતમાં વાઘ સિંહ સંયોગ જો,'

આહા...! મારી દશા એવી આવે, ગમે તે પ્રતિકૂળ પ્રસંગ બને...!

'એકાકી વિચરતો વળી સ્મશાનમાં,
વળી પર્વતમાં વાઘ સિંહ સંયોગ જો,
અડોલ આસન ને મનમાં નહિ ક્ષોભતા'

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ગૃહસ્થાશ્રમમાં કહે છે !!

'અડોલ આસન ને મનમાં નહિ ક્ષોભતા,
પરમ મિત્રનો જાણે પામ્યા યોગ જો !'

મિત્રનો જોગ મળ્યો ! મારે શરીર જોતું નથી ને એને જોઈએ છે (તો) ભલે લઈ જાય !! આહા..હા..! (પણ) એ ક્યારે થાય પ્રભુ ? શરીરથી આત્માને જુદો જાણ્યો હોય ત્યારે એ વાત થાય. શરીર ને વાણી ને મન ને રાગમાં રંગાઈ ગયેલાંને આ વાત ન બેસે. આહા..હા..! રાગ ને શરીર ને વાણી, આ જડ-માટી, એના જેને રંગ ચડ્યાં એને આત્માનો રંગ નહિ

લાગે અને જેને આત્માનો રંગ લાગ્યો છે એને શરીર આદિનો રંગ છૂટી જાય છે. આહા..હા..! એ કહે છે કે જો આ દેહ સિંહ લઈ જાય તો (એ) મારો મિત્ર છે. મારે સિંહ દેહ જોઈતો નથી ને એને જોઈએ છે (તો એ) મારો મિત્ર છે ! આ..હા..હા...!

ગૃહસ્થાશ્રમમાં (હતાં) ! ઝવેરના ધંધા હતા. ઝવેરાતનો ધંધો હતો લાખો રૂપિયાના. આ..હા..હા...! એનું નૈતિક જીવન તો અલૌકિક હતું !! શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ! એકવાર હીરાનો સોદો કરેલો કોઈની સાથે વેપાર. એમાં જે હીરાનો જે સોદો કરેલો એ હીરાને (બદલે) બીજાં હીરાનું પડીકું અપાઈ ગયેલું સામા માણસથી. સાધારણ હીરાનો વેપાર કરેલો. સાધારણ (હીરા) માગેલાં. એમ નક્કી કરેલું કે, આ હીરા (લેવાં). એને ઠેકાણે ઓલાએ ભૂલીને મોટા મહા કિંમતી હીરાનું પડીકું આપ્યું. એ ઘરે કે દુકાને જોએ છે... ત્યાં.... આ શું ? લાખો રૂપિયાની પેદાશ (હતી) જેમાં ! જે કિંમતના જે હીરાનો ધંધો હતો એ નહિ ને આ શું ? અરેરે...! જેના છે એ આવશે હમણાં ! એમને એમ મૂકી રાખ્યું. પડીકું છોડીને એમને એમ બાંધી રાખ્યું. પેલો લેવા આવ્યો - (અને કહ્યું) 'પ્રભુ ! આપણે જે સોદો કર્યો એ (આ) નથી. આ ચીજ તો (કિંમતી) હીરા-માણેક છે. આમાં તો લાખો રૂપિયાની કિંમતના (હીરા) આવી ગયાં છે !' (શ્રીમદ્ કહે છે) 'ભાઈ ! આ પડીકું રહ્યું, બાપુ ! એ મારું નથી. આપણે આ ધંધો નહોતો કર્યો આનો. પ્રભુ ! આ લઈ જા તારું !!' આ..હા..હા..!

આ તો કેટલાં વર્ષ (પહેલાંની) વાત (થઈ) ! આ ૫૭ વર્ષ પહેલાંની વાત છે. સંવત ૧૯૫૭ વર્ષ પહેલાં !! અત્યારે તો આખું જીવન બદલાઈ ગયું છે. તે વખતે તો નૈતિક જીવન પણ કેટલાંક ઘણાં હતાં. એવા જીવનમાં લાખોની પેદાશ એક પડીકામાં હતી. પણ આમ જોયું.... ને બાંધીને પાછું મૂક્યું ! ત્યાં પેલો આવ્યો લેવાં (અને કહ્યું) 'સાહેબ ! આપણે આનો ધંધો નથી કર્યો.' (શ્રીમદ્ કહે છે) 'ભાઈ ! આ પડ્યાં, બાપા ! લઈ લ્યો !!' ઓલો કહે કે, આ છે કોણ !? '૫૦ની સાલમાં જેમાં લાખોની પેદાશ ! અત્યારે તો લાખ એટલે સાધારણ ગણાય. પહેલાંના લાખ અને અત્યારના પચ્ચીશ લાખ ! બધાં સરખા ગણાય ! એ વખતે એવી લાખની પેદાશ છોડી દેતાં,... પૈસા લેનારને તો એમ થયું કે 'આ છે કોણ ? આ તે... આ..હા..હા..! આ પુરુષ કોણ છે ?! કે જેને મેં પડીકું આપ્યું અને ન લીધું અને બાંધીને રાખ્યું છે !' એવું તો સમકિતીનું નૈતિક જીવન હોય છે !! 'ઝવેરચંદભાઈ'! સમકિતીનું - ધર્મીનું નૈતિક જીવન એવું હોય છે !! જેને પૈસા આદિની દરકાર નથી. અનૈતિકપણું બિલકુલ હોઈ શકે નહિ. પરસ્ત્રીનો ત્યાગ હોય. સપનામાં પણ પરસ્ત્રી ન હોય. એ માંસ, દારૂ, શરાબ એ વાતને અડે નહિ. એની સામું જોવે નહિ. આ..હા..હા..!

જેને આત્મા હાથ આવ્યો છે, કહે છે કે 'શરીર શરીરનું કામ કરે.' **'આ શરીરાદિ મારાં' એમ માની સુખ-દુઃખ ન કર,....'** આહા..હા..! મુનિઓને ઘાણીમાં પીલી નાખ્યાં છે ! એ વખતે કેવો કાળ હશે ? જૈન હશે પણ કોઈથી બોલાણું નહિ હોય. મુનિઓને ! મહા

સંતને ! દિગંબર મુનિ ! આત્મ ધ્યાની આનંદમાં રમનારાં, એના ઉપર રાજાનો વ્હેમ આવેલો કે રાણી સાથે આને કાંઈક વાત-ચીત છે કે કાંઈક (બીજું) છે ! (માટે) ઘાણીમાં પીલો ! ઘાણીમાં પીલ્યાં ! તલને પીલે એમ પીલ્યાં ! પણ (મુનિરાજ તો) અંતર આત્માના આનંદના ધ્યાનમાં (લીન છે) ! આ..હા..હા..! મારો આનંદ છે એ મારી પાસે છે. શરીરને હું અડતો નથી અને એ પીલનાર પણ શરીરને અડતો નથી. મારી ચીજ તો એનાથી જુદી છે. આહા..! આવું સમ્યગ્દર્શન થતાં 'શરીરાદિ મારાં નથી' (એવો અનુભવ થાય છે). છે ?

'આ શરીરાદિ મારાં' એમ માની સુખ-દુઃખ ન કર, જ્ઞાતા થઈ જા.' આ..હા..હા..! કરવાનું તો આ છે, ભાઈ ! લાખ વાત બહારની હોય બીજી (પણ) કરવાનું તો આ છે. જ્ઞાતા થઈ જા. જાણનાર - દેખનાર (થઈ જા) ! બિલકુલ કોઈ ક્રિયાનો કરનાર નહિ અને એ ક્રિયા મને અડતી પણ નથી. આહા..હા..! હું તો અશરીરી ચૈતન્યમૂર્તિ ભગવાન આત્મા (છું). એવો એક ક્ષણવાર તો થઈ જા ! પાડોશી તો થઈ જા ! આહા..હા..! શરીર અને વાણીનો, પરચીજનો પાડોશી થઈ જા ! આહા..! છે ?

'દેહને ખાતર અનંત ભવ વ્યતીત થયા;....' આ શ્રીમદ્‌માં વાક્ય (આવે છે). દેહ ખાતર આત્માએ અનંતા ભવ કર્યાં. દેહની મમતા ખાતર અનંતા...અનંતા... ભવ કર્યાં. આહા..! કીડી, કાગડા, કૂતરા, નરક, નિગોદ... જેના દુઃખ વીતરાગ કહે છે સાંભળ્યાં જાય નહિ અને એ દુઃખ વેઠતાં, દુઃખના જોનારને આંખમાંથી આંસુની ધારા હાલી છે ! એવાં દુઃખ પ્રભુ તે અનંત ભવમાં (ભોગવ્યાં છે). પણ (આવું બધું) કાંઈ નથી, એમ માનનાર પછી ભવિષ્યમાં શું થશે (એમ) નહિ માનનારાને આ કાંઈ નહિ બેસે.

પ્રભુ ! પણ તું આત્મા છો ને નાથ ! અનાદિ અનંત આત્મા છો. શરીર છોડ્યું પણ તારો આત્મા ભવિષ્યમાં છૂટી જશે ? આત્મા તો આત્મા રૂપે ભવિષ્યમાં રહેશે (તો) એ ક્યાં રહેશે ? પ્રભુ ! એ ક્યાં જશે ? આ છોડીને એનું સ્થાન ક્યાં રહેશે ? એનું ધામ ક્યાં રહેશે ? જો આત્માને રાગને (અને) પરથી જુદો જાણ્યો હશે તો એનું સ્થાન આત્મામાં ભવિષ્યમાં પણ રહેશે અને શરીરને ને રાગને પોતાના માન્યાં હશે (તો) ભવિષ્યમાં મિથ્યાદૃષ્ટિમાં દુઃખમાં રહેશે. આહા..હા..! આ દેહ તો અમુક કાળ સુધી રહેવાનો છે. પછી આત્મા તો અનાદિ અનંત છે, એનો કાંઈ નાશ નથી. આહા..હા..! આકરી વાત છે.

એ કહે છે. **'દેહને ખાતર અનંત ભવ વ્યતીત થયાં,...'** દેહની મમતા અને વાણીની મમતા અને એની મમતા ખાતર, પ્રભુ ! તને અનંતા ભવ થયાં. **'હવે, સંતો કહે છે....'** સત્તા તારી અંદર જુદી છે એમ સંતો કહે છે. **'હવે, સંતો કહે છે કે તારા આત્માને ખાતર આ જીવન અર્પણ કર.'** આહા..હા..! આત્માને ખાતર એકવાર અંદર જા ! તારું હિત ત્યાં છે. બહાર કોઈ પુણ્ય-પાપ ને પુણ્ય-પાપના ફળમાં પ્રભુ ! તારું હિત નથી. આહા..! તને ન ગોઠે, તને ન રુચે, પણ અંતે રુચવું પડશે. જો હિત કરવું (હોય તો) આ (કામ) ઉપાડે

છૂટકો છે. બહારમાં ક્યાંય તલમાત્રમાં સુખ નથી. આહા..હા..! છે ? '**....આત્માને ખાતર આ જીવન અર્પણ કર.**' આહા..હા..!

> **''નિવૃત્તિમય જીવનમાં પ્રવૃત્તિમય જીવન ન ગમે. શરીરનો રોગ મટવો હોય તો મટે, પણ તેને માટે પ્રવૃત્તિ ન ગમે. બહારનું કાર્ય ઉપાધિ લાગે, રુચે નહિ.'' ૫૩.**

(૫૩ મો બોલ) '**નિવૃત્તિમય જીવનમાં પ્રવૃત્તિમય જીવન ન ગમે.**' શું કહે છે ? જેને અંતરમાં રાગથી અને શરીરથી જુદો (આત્માને) જેણે જાણ્યો, એવાં નિવૃત્તિમય આત્માને રાગ આદિની પ્રવૃત્તિ રુચે નહિ. આહા..હા..! રાગ આવે ખરો, રાગ હોય ખરો, પણ રુચે નહિ એ કહે છે, જોયું ? '**નિવૃત્તિમય જીવનમાં પ્રવૃત્તિમય જીવન ન ગમે.**' (અર્થાત્) પુણ્ય અને પાપના ભાવની પ્રવૃત્તિ (નિવૃત્તિમય આત્માને ન ગમે). આહા..હા..! શરીરની પ્રવૃત્તિ તો શરીરમાં રહી. આત્માની પર્યાયમાં (એ નથી). એ શરીર ને કર્મ ને સ્ત્રી ને કુટુંબ તારી પર્યાયમાં પણ નથી. શું કહ્યું એ ?

તારું જે દ્રવ્ય ચૈતન્ય ત્રિકાળી છે એમાં તો એ ચીજ છે નહિ પણ તારી વર્તમાન દશા છે, વર્તમાન પર્યાય છે, વર્તમાન હાલત છે, એમાં શરીર, કર્મ, સ્ત્રી, કુટુંબ એ પર્યાયમાં (પણ) છે નહિ. સમજાય છે કાંઈ ? એ તો એના સ્થાનમાં છે. તારી પર્યાયમાં પણ નથી ! શરીર, વાણી, મન, લક્ષ્મી, આબરૂ, કીર્તિ, મકાન એ તારી પર્યાયમાં પણ નથી. પરદ્રવ્ય (પોતાની) પર્યાયમાં ક્યાંથી હોય ? પરદ્રવ્ય તો પરદ્રવ્યમાં છે. આહા..હા..! તારી પર્યાયમાં - અવસ્થામાં હોય તો રાગ-દ્વેષ ને અજ્ઞાન છે. આહા..હા..! સમજાય છે કાંઈ ?

ભગવાન ! અંદર દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયનાં નામ પણ બરાબર સાંભળ્યાં ન હોય ! દ્રવ્ય કોને કહીએ ? ગુણ કોને કહીએ ? પર્યાય કોને કહીએ ? દ્રવ્ય તો અનંત ગુણનો પિંડ ત્રિકાળ તે દ્રવ્ય અને એ દ્રવ્યની શક્તિ - સ્વભાવ - ગુણ તે ગુણ અને તેની બદલતી - પલટતી અવસ્થા તે પર્યાય. તે પલટતી અવસ્થામાં શરીર ને કર્મ ને સ્ત્રી ને કુટુંબ એમાં છે નહિ. દ્રવ્ય, ગુણમાં તો નથી પણ તારી પર્યાયમાં પણ એ નથી ! આહા..હા..! આવી વાત ! આ બધાં શરીર ને ચશ્મા ને હાડકાં ને લુગડાં ને કપડાં ને, એ બધાં આત્માની પર્યાયમાં પણ નથી. શું કીધું સમજાય છે ?

આત્માની વર્તમાન જે દશા છે, ભલે (તેમાં) પુણ્ય-પાપની પ્રવૃત્તિ હોય, એ પુણ્ય-પાપની પ્રવૃત્તિ તારી પર્યાયમાં છે પણ આ શરીર, વાણી, કર્મ ને એ ચીજ તારી પર્યાયમાં પણ નથી. આહા..હા..! જેની પર્યાયમાં પણ જે વસ્તુ નથી એને પોતાની માનવી (એ) મોટી ઘેલછાઈ

છે !

અહીં તો કહે છે કે, પર્યાયમાં પુણ્ય ને પાપ ને અજ્ઞાન છે એ (એને) પણ પોતાનું માનવું તે મિથ્યાત્વ છે, તો પર્યાયમાં જે ચીજ નથી - શરીર, કર્મ, પૈસો, આબરૂ, કીર્તિ, ધૂળ, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર એ આત્માની પર્યાયની બહાર વર્તે છે (તેને પોતાનાં માનવા તે તો મહા મિથ્યાત્વ છે) ! આહા..હા..! સમજાય છે કાંઈ ? ભાષા તો સાદી છે, પ્રભુ ! પણ વસ્તુ તો બહુ ઝીણી છે.

પ્રભુ ! તું દ્રવ્ય, ગુણ ને પર્યાય ત્રણમાં છો. દ્રવ્ય એટલે ત્રિકાળી ચીજ, ગુણ એટલે એની શક્તિ અને સ્વભાવ. પર્યાય એટલે બદલતી અવસ્થા. એ અવસ્થામાં શરીર નથી, કર્મ નથી, મકાન નથી, આબરૂ નથી, પૈસા નથી, સ્ત્રી નથી, કુટુંબ નથી - પર્યાયમાં એ ચીજ છે જ નહિ. આહા..હા..! પર્યાયમાં હોય તો 'એ મારાં છે,' 'હું એનો છું' એવી મિથ્યાદષ્ટિપણાની (ભાન્યતા) પર્યાયમાં છે. આહા..હા..! ભાષા તો સાદી છે. સમજાય એવું છે.

આ બધી ચીજોનું હોવાપણું આત્માના દ્રવ્ય-ગુણમાં તો નથી, આત્મા જે ત્રિકાળી દ્રવ્ય ને ગુણમાં તો એની પર્યાય પણ નથી. શું કહ્યું ? આત્મા ત્રિકાળી દ્રવ્ય (છે) અને એમાં ત્રિકાળી ગુણ (છે). આનંદ આદિ ત્રિકાળી ગુણ (છે). એમાં એની વર્તમાન પર્યાય ભલે નિર્મળ કે રાગાદિ (વાળી હોય) એ પર્યાય દ્રવ્ય-ગુણમાં નથી. પર્યાય એટલે એની અવસ્થા તે અવસ્થામાં છે. એ અવસ્થામાં શરીર, વાણી, મન, કર્મ, શરીર આદિ છે નહિ, તો બાયડી, છોકરાં, કુટુંબ તો ક્યાંય રહી ગયા ! તારી પર્યાયમાં એ કોઈ દિ' આવતાં પણ નથી ! આહા..હા..! જે પર્યાયમાં નથી તેને મારા માનવા એ તો મહા મિથ્યાદષ્ટિનું ગાંડપણું - ઘેલછા છે. પણ પર્યાયમાં રાગ-દ્વેષ ને અજ્ઞાન છે એ પણ પોતાનું માનવું તે મિથ્યાત્વ અને અજ્ઞાન છે. આહા.હા..!

એ અહીં કહે છે, **'નિવૃત્તિમય જીવનમાં....'** (એટલે કે) રાગથી (હું) ભિન્ન છું, એવું જ્યાં અંતર(માં) નિવૃત્તિમય જીવન થયું, એને પ્રવૃત્તિમય જીવન ન ગમે. એને અંદર રાગ અને દ્વેષના પરિણામ આવે એવી પ્રવૃત્તિ એને ન ગમે. બહારની પ્રવૃત્તિ તો કરી શકતો જ નથી. આ ધંધા બંધા કરી શકતો હશે કે નહિ ? નહિ...? આ કાપડના લાખોના વેપાર, દસ-દસ, વીસ-વીસ, પચ્ચીસ-પચ્ચીસ લાખના કાપડનાં મોટા કપાટ ભર્યાં હોય, લાખોનાં વેપાર થતાં હોય, એ આત્માની પર્યાયમાં હશે કે નહિ ? રાગ છે, એ ચીજ નથી. ચીજ તો દૂર છે. 'એ મારાં છે' એવો રાગ એની પર્યાયમાં છે. આ..હા..હા..! 'ભગવાનજીભાઈ'! વાતું જુદી જાત(ની) છે, બાપા !

અહીં તો આવી પડ્યાં છીએ, આફ્રિકામાં ક્યાંથી ક્યાં !?

મુમુક્ષુ :- અહોભાગ્ય અમારાં !!

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- તમારી માંગણી હતી. તમારા 'રાયચંદભાઈ'ની અને આ '...ભાઈ'ની

પછી 'લક્ષ્મીચંદભાઈ'ની અને 'જેઠાલાલભાઈ'. 'રાયચંદભાઈ'! 'રાયચંદભાઈ' પહેલા હતા. એ ત્યાં આમ કરવું છે અને મારે આવું કરવું છે. પછી ... આવ્યું. કુદરતે એ બનવાનું હતું. એ બનવા કાળ છે. જે ક્ષેત્રે સ્પર્શ થવાનો (હોય) એ કંઈ ફરે એવું નથી. જે ક્ષેત્રે જે પર્યાય આવવાની તે ક્ષેત્ર ત્રણ કાળમાં ફરવાનું નથી. એ (પર્યાય) કરી થતી નથી. આહા..હા..! જેને શાસ્ત્ર 'ક્ષેત્ર સ્પર્શના' કહે છે. સ્પર્શનાનો અર્થ અડતું નથી. પણ તે ક્ષેત્રે જવાનું હોય તે ક્ષેત્રે તે ત્યાં જાય જ. આ..હા..હા..!

અહીં કહે છે, પ્રભુ ! તારી પર્યાયમાં પણ જ્યારે શરીર, વાણી, કર્મ, ને સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, કે પતિ-પત્ની કે કાંઈ (તારી) પર્યાયમાં નથી, પ્રભુ ! પર્યાયમાં હોય તો એ 'એ મારાં છે,' 'હું એનો છું,' એવી મિથ્યા ભ્રાંતિ તારી પર્યાયમાં છે. આહા..હા..! એ ભ્રાંતિની પર્યાયને એકવાર છેદ ને ! પ્રભુ ! આવા અવસર ફરી ફરીને મળવા મુશ્કેલ છે, નાથ ! મનુષ્યપણાં આવાં મળવાં દુર્લભ છે ! એમાં પણ સાચો સત્‌સમાગમ અને વીતરાગ જિનવાણીનું મળવું, આહા..હા..! એ તો મહા મુશ્કેલ છે !! આ..હા..હા...!

એકવાર તો કહે છે કે, **'નિવૃત્તિમય જીવનમાં પ્રવૃત્તિમય જીવન ન ગમે.'** જેને રાગ અને દ્વેષ, પર્યાયમાં હોવા છતાં દ્રવ્યની દૃષ્ટિએ એમાં છે નહિ, એવાં જેનાં સમ્યક્ જીવન થઈ ગયાં, એને રાગની પ્રવૃત્તિમય જીવન ગોઠે નહિ. પરની ક્રિયાની પ્રવૃત્તિ(નો) કર્તા તો અજ્ઞાની પણ છે નહિ. કપડાંનો વેપાર ને આ બધાં કપડાં ફેરવવા, કપાટમાં ગોઠવવાં એ ક્રિયા આત્મા કરી શકતો નથી. ફક્ત 'એ મારાં અને હું કરી શકું છું' એવી વિભ્રમણા એની પર્યાયમાં છે. પણ જેણે એ વિભ્રમ ટાળ્યો એવા નિવૃત્તિમય જીવનમાં એ પ્રવૃત્તિનો રાગ આવે (પણ) ગોઠે નહિ, ગમે નહિ, રુચે નહિ, દુ:ખરૂપ લાગે. જેમ છરા(નો) ઘા પડતો હોય, શરીર ઉપર જેમ છરાનો ઘા પડે એમ નિવૃત્તિમય જીવનવાળાને રાગ અને દ્વેષનાં પરિણામ, છરાનાં ઘા જેવાં દુ:ખ(રૂપ) લાગે (છે) !! આહા..હા..! આવી વાતું છે, પ્રભુ ! આવા નાયરોબી શહેરમાં આવી વાતું !! ભાગ્ય વિના બાપુ ! એ મળે એવી નથી !! આ..હા..હા..! કહો, 'પંડિતજી'!

ભગવાન આત્મા ! ત્રિકાળ નિવૃત્તમય છે. દ્રવ્ય છે એ તો ત્રિકાળ નિવૃત્તમય જ છે. પર્યાયમાં રાગ હો, (પણ) પર્યાયમાં પર વસ્તુ નથી. પર્યાયમાં રાગ હો પણ દ્રવ્યમાં તે નથી. દ્રવ્ય તો ત્રિકાળ નિરાવરણ છે. એવા નિરાવરણ (દ્રવ્યની) જીવન દૃષ્ટિ થઈ એને પ્રવૃત્તિમય જીવન ન ગમે.

(હવે કહે છે કે) **'શરીરનો રોગ મટવો હોય તો મટે,...'** આ..હા..હા..! સમકિતીને નિવૃત્ત જીવન છે, એને શરીરમાં રોગ આવે તો મટવો હોય તો મટે ! એની એને ચિંતા હોય નહિ ! આહા..હા..! (કેમકે) એ મારી વસ્તુ નથી. મારી નથી એમાં થવું (હોય તે) થાય. મારે શું છે ? આહા..હા..!

રાજા મહેલમાં રહેતો હોય અને જોડે (રહેલું) ઝૂંપડું કોઈ બળતું હોય તો એથી કરીને એ દુઃખી થાય ? એ ઝૂંપડું એનું છે - કો'ક ગરીબનું છે, એનું હશે ! મારું મકાન કાંઈ બળતું નથી. એમ શરીર, મન, વાણીમાં કોઈપણ રોગ આદિ આવતાં... આહા..હા..! રોગ મટ્યો કે ન મટ્યો, એને માટે પ્રવૃત્તિ ન ગમે. ઘણું ઝીણું છે, પ્રભુ !

આ તો બેનને અંદરથી (આવેલું છે). ૬૪ બ્રહ્મચારી બેનું - દીકરીયું છે. એમાં આ બોલાઈ ગયું હતું અને એમાં આ આવી ગયું છે. બેન તો અત્યારે એક 'પવિત્ર મૂર્તિ' છે !! હિન્દુસ્તાનમાં બીજો જીવ એવો સ્ત્રીમાં મળવો મુશ્કેલ છે !! એવો એ જીવ છે ! એવાં કોઈ સંસ્કાર લઈને આવેલ છે કે કંઈ પણ એને ગોઠતું નથી. એ ભગવાનની ભક્તિમાં બેસે અને ઉલ્લાસ દેખાય, પણ અંદરમાં એને રુચતું નથી !! 'ધન્નાલાલજી'! આહા..હા..! અરે...! બેન અહીં આવી શક્યા નહિ. દાક્તરે ના પાડી (છે) કે બહાર ફરવું નહિ. આહા..! તેથી અહીંથી પહેલાં સોનગઢ જાવું પડશે. બીજાની ઘણી માગણી છે પણ બેન આવી શક્યા નથી. એટલે વચમાં મહિના - સવા મહિનાનો વિરહ પડી ગયો છે ! એટલે પહેલું તો મુંબઈ થઈને સોનગઢ જાવું પડશે. પછી બીજે (જાવાનું થશે).

વડોદરમાં મંદિર થવાનું છે. વડોદરમાં એક મંદિર થયું છે. એનું ફાગણ સુદ-૧૩નું મુહૂર્ત છે. ત્યાં જાવું પડશે, એવું અત્યારે લાગે (છે). એની અઢાર માઈલ છેટે ત્યાં અમારું 'પાલેજ' વેપારનું ગામ હતું, એ પાલેજ જોડે છે. (ત્યાં) છોકરાંઓ છે, તો એ લોકો બચારા બે-ચાર દિવસ માગે છે તો જાવું પડશે !! આહા..હા..!

અહીં કહે છે, કોણ ક્યાં જાય ? કોણ ક્યાં રહે ? એ તો શરીરની સ્થિતિ જ્યાં રહેવાની હોય ત્યાં રહે અને ન રહેવાની હોય ત્યાં ન રહે. આત્મા શરીરને લઈ જાય કે આત્મા શરીરને હાલતાં જતો અટકાવી દે. એ આત્માના અધિકારની વાત નથી. આહા..હા..! આવું સાંભળવું કઠણ પડે ! (તોપણ) બેનું-દીકરીયું બધાં ઉત્સાહથી સાંભળે છે ! આદમીઓ પણ ઉત્સાહથી સાંભળે છે. આહા...! આવી વાત છે, પ્રભુ !

એકવાર 'હા' તો પાડ ! 'હા' પાડીશ તો હાલત થશે. સત્ય આ જ છે અને બીજો કોઈ માર્ગ નથી, એમ જો અંદરમાંથી 'હા' આવશે તો 'હા'માંથી 'લત' થઈને 'હાલત' નામ પર્યાય થશે !! 'હા'માંથી હાલત થશે ! પણ 'ના'માંથી નરક થશે !! 'ના' પાડીશ તો નરક ને નિગોદ થશે. આહા..હા..! આવું સ્વરૂપ છે, પ્રભુ !

બેનની ભાષા ટૂંકી છે પણ એમાં ઊંડું બહુ છે !! આહા..!

(અહીંયા કહે છે, શરીરમાં રોગ આવે) '**...પણ તેને માટે પ્રવૃત્તિ ન ગમે.**' શરીરમાં રોગ આવે, એને મટાડવાની પ્રવૃત્તિ પણ ન ગોઠે. આહા..હા...! '**બહારનું કાર્ય ઉપાધિ લાગે,...**' જેટલાં બહારના કામ (છે એ) બધાં ઉપાધિ લાગે. '**...રુચે નહિ.**' આહા...હા..! અંતરમાં એને રુચે નહિ. રાગ અને પુણ્ય-પાપના વિકલ્પથી પ્રભુ ! તું જુદો છો. એને એક વાર

રુચવ તો ખરો ! પોષાણ તો કર !

વાણિયાને વેપારમાં પાંચ રૂપિયાનો મણ મળતો હોય માલ અને અહીં જો સાડા પાંચ-છ (રૂપિયે) જો ખપે તો લાવે, તો પોષાય. પણ પાંચ રૂપિયે લઈને અહીં ચારે ખપતું હોય ને પાંચ પણ મળતાં ન હોય, એ માલ લાવે ? એ વાણિયાને પોષાય ? પાંચ રૂપિયાના મણનું ભલે સો મણ (લાવે) કે હજાર મણ લાવે, પણ અહીં છ રૂપિયા ઉપજતા હોય કે સાડા પાંચ ઉપજતા હોય તો લાવે.

એમ અંદરમાં આત્માને... આહા..હા..! રાગ અને પુણ્ય-પાપ રુચે નહિ, એને ગોઠતા નથી. એનું પોષાણ તો આત્મામાં છે. આત્મા પોષાય છે. આ..હા..હા..! વાત ઝીણી, પ્રભુ !

તારી પ્રભુતાની વાતું શું કરવી નાથ ! ભગવત્ સ્વરૂપ છે અંદર ! પણ અત્યારે એ વાતું બહુ ઓછી થઈ ગઈ, બદલી ગઈ. પ્રવૃત્તિમાં બધું મનાઈ ગયું. એટલે અંદર નિવૃત્તિમય કોણ છે ? એ તત્ત્વની વાત જ ગુમ થઈ ગઈ ! આહા..હા..!

અહીં કહે છે, **'બહારનું કાર્ય ઉપાધિ લાગે, રુચે નહિ.'** આ..હા.હા....!

''અનુકૂળતામાં નથી સમજતો તો ભાઈ ! હવે પ્રતિકૂળતામાં તો સમજ....સમજ. કોઈ રીતે સમજ.... સમજ, ને વૈરાગ્ય લાવી આત્મામાં જા.'' ૫૪.

'અનુકૂળતામાં નથી સમજતો...' ૫૮. ૫૪. ૫૪. ૫૪ છે ને ? **અનુકૂળતામાં નથી સમજતો તો ભાઈ ! હવે પ્રતિકૂળતામાં તો સમજ....'** શરીરમાં રોગ આવે, શ્વાસ ચડે, ઘા પડે,.... આહા..હા..! અંદરમાં રોગમાં રાડું પડે, રુવાંટે રુવાંટે રાડ પડે ! શરીર આમને આમ હોય પણ અંદરમાં તણખા મારે... એવાં તણખા મારે...! આપણે એક શેઠ આવ્યા છે ને? ... મુંબઈમાં. અરે..! એ તો નહિ પણ એક બહેન છે અમારે સોનગઢમાં 'લલીતાબેન' એને આખા શરીરમાં બળતરા. આખા શરીરમાં અગ્નિ બળે. એ શરીરમાં (જો) અગ્નિ (પણ) બળે, પણ અંદર આત્માનું જો જ્ઞાન કરે તો એ અનુકૂળતામાં નથી સમજ્યો તો પ્રતિકૂળતા વખતે તો સમજ (કે) આવી સ્થિતિ આવીને ઊભી રહી છે એ જડની છે મારી નથી. મારે કારણે આવી નથી. એ તો એના કારણે ક્રમબદ્ધ અવસ્થામાં (એના) કારણે તે અવસ્થા બની છે. મારામાં એ છે નહિ. આહા...હા...!

શરીરમાં રોગ જીવડાં પડે ! એકવાર કહ્યું હતું ને ? એક અઢાર વર્ષની બાઈ હતી. બે વર્ષનું પરણેતર હતું. એના ધણીને એ બીજી (સ્ત્રી) હતી. અમારે તો ત્યાં પરિચય ઘણો (છે). એમાં એને શીતળા નીકળ્યાં. 'શીતળા' સમજાય છે ? એ શીતળામાં દાણે-દાણે ઇયળ પડી ! કાણે-કાણે જીવ પડ્યાં ! ઇયળ ! આખાં શરીરમાં....! અઢાર વર્ષની ઉંમર ! (એને)

તળાઈમાં સુવાડે, આમ ફેરવે તો આમ હજારો ઇયળો (પડે), આમ (બીજી બાજુ) ફેરવે ત્યાં હજારો (ઇયળો પડે) !! એ (ઇયળો) બટકાં ભરે !! એ (એની બાને કહે છે) 'બા !....' એમ કહેતી. લાઠીની વાત છે. છે લાઠીના કોઈ ? 'ધીરુભાઈ'ના ડેલામાં - ઘણાં વર્ષ (પહેલાંની) વાત છે.

મુમુક્ષુ :– છોટાભાઈ છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– આ 'છોટાભાઈ' પણ છે. 'ધીરુભાઈ' નહિ આ 'ધીરુ' ? એનો દરવાજો છે ને એની અંદર છે. બાઈને ઇયળો થયેલી એ (કહે છે) 'બા ! મેં આવાં પાપ આ ભવમાં કર્યાં નથી ! શું આવીને પડ્યું ? મારાંથી સહન થતું નથી ! સૂવાતું નથી, ફરાતું નથી, રહેવાતું નથી, શરીર ફરતું નથી.' શરીર આમ પડે તો ઇયળો બટકાં ભરે ! આહા..હા..! આખા શરીરમાં, (પછી તો) દેહ છૂટી ગયો.

એવાં દુઃખો આવે તો પણ કહે છે, સમકિતીને એની દરકાર રહે નહિ ! એમ કહે છે, આ..હા..હા...! જેણે જીવને રાગ અને શરીરથી જુદાં જાણ્યાં એના શરીરમાં એવી ઇયળો પડે.... કોઈ (એવી) અશાતાનો ઉદય આવે.... આહા...હા..! તોપણ તેમાંથી પ્રવૃત્તિ એને રુચે નહિ, એને ગોઠે પણ નહિ. આ..હા..હા..! છે ?

'અનુકૂળતામાં નથી સમજતો તો ભાઈ ! હવે પ્રતિકૂળતામાં તો સમજ...સમજ. કોઈ રીતે સમજ...સમજ, ને વૈરાગ્ય લાવી આત્મામાં જા.' આહા...હા...! શરીરમાં રોગ આવે તો એ પ્રતિકૂળતા વખતે પ્રભુ ! એકવાર આમ જા ને અંદર ! અંદર ભગવાન બિરાજે છે ! અરે...! કેમ બેસે ? હજી 'એકડો' આવડે નહિ એને આ બધી વાતું (કેમ) બેસે ? ભગવાન ! બેસાડવી પડશે, પ્રભુ ! નહિતર આ ભવ ચાલ્યો જશે. શરીરનો નાશ થઈને મસાણની રાખું થવાની !! આની તો રાખું (થવાની છે) ! અહીંથી અગ્નિ નીકળવાની !! આહા...! આ (શરીર) કાંઈ સોનું નથી, સોનું હોય તોપણ શું ? આહા..હા..! એ શરીરથી જુદો (છે, એમ) પ્રભુ ! એકવાર નક્કી કર ! નક્કી કરીને દુઃખ શરીરમાં આવે તે ટાણે તો સમજ ! અનુકૂળતામાં ન સમજ તો પ્રતિકૂળતા ટાણે તો સમજ, એમ કહે છે. આહા..હા..! આ ભાઈ .. નહિ. એ ...

મુમુક્ષુ :– ઝવેરચંદભાઈ

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– 'ઝવેરચંદભાઈ' નથી ? એ બિચારા આમ .. એને ઘરે ગયા તો રોવા મડ્યા. માંડ માંડ એણે જોયું. ...'..ભાઈ' નહિ ? ...ના '...ભાઈ' એને ઘરે .. બેન છે. .. ગયા હતા. આમ. આહા..હા..! બેને તો ... લગાડ્યું. એ પણ રોવા મંડ્યા. આ દેહ. આ જડની અવસ્થા. બાપુ ! બીજાને (પ્રતિકૂળતા) આવી એમ માનીને, મને નહિ આવે, એમ રહેવા દે. સમજાણું કાંઈ ? એવી અવસ્થા પ્રભુ ! અનંતવાર તને આવી છે. એ તું ભૂલી ગયો. ભૂલી ગયો એટલે નહોતું એમ કેમ કહેવાય ? નાથ ! પૂર્વમાં પ્રતિકૂળતા અનંત

વાર આવી છે. એવી આવી કે રોટલાંનું બટકું મળે નહિ અને શરીરમાં ઇયળો-કીડાં પડે, દેહ છૂટે નહિ, પાંચ-પચ્ચીશ વર્ષ એમ ને એમ રોગમાં રહેવું પડે. હવે એવે ટાણે તો આત્માને જુદો માન ! એમ કહે છે. આહા..હા..! છે ને ?

'**...વૈરાગ્ય લાવી આત્મામાં જા.**' આહા..હા..! પર પ્રત્યેનો વૈરાગ્ય લાવી, સ્વ જે ઘર છે ચૈતન્યનું. એ નિજઘરમાં જા ! ઢોરને સવારમાં બહાર લઈ જાય છે અને સાંજે જ્યારે ઢોર ઘરે આવે ઘરે. (ત્યારે) બારણું બંધ હોય તો બારણામાં માથું મારે ! જોયું છે કે નહિ ? બહાર વગડામાં ચરાવવા લઈ જાય છે ને ? એમાં (સાંજે પાછા) આવે અને અંદર બૈરાંને ખબર ન હોય કે આવ્યું છે, બારણું બંધ હોય તો માથું મારે ! કારણ કે અહીં ચાર પહોર રાતે નિરાંતે રહેવું છે. એ ખાતર માથું મારે અને પછી નિરાંતે અંદર રહે ! એલા તને પ્રતિકૂળતા આવી માથું મારને એક વાર !! અને અંદર નિવૃત્તિમય (સ્વરૂપમાં) જા ને ! એમ કહે છે.

'**...વૈરાગ્ય લાવી....**' આહા....! અહીં તો આ વાત છે, પ્રભુ ! વૈરાગ્ય લાવીને એક વાર તો અંદરમાં જો ! ત્યાં પ્રભુ બિરાજે છે ! ભગવંત સ્વરૂપ છો તું. પ્રભુ ! મુનિરાજે તને 'ભગવાન' તરીકે તો બોલાવ્યો છે ! છે ? એમાં (સમયસારમાં) ૭૨મી ગાથામાં છે. 'ભગવાન' તરીકે બોલાવ્યો (છે). ત્રણ વાર 'ભગવાન' તરીકે બોલાવ્યો છે. આહા..હા..! ભગવાન ! તું તો પુણ્ય-પાપના મેલ વિનાનો છો ને નાથ ! એમ કીધું છે ત્યાં. છે એમાં ?

પ્રભુ ! પુણ્ય-પાપના ભાવ એ અશુચિ ને મેલ છે ને, પ્રભુ ! તું એ નથી. ભગવાન ! તું તો નિર્મળ છો ને અંદર ! ત્યાં નજર કર ને નાથ ! આહા..હા..! મુનિરાજ જગતનાં પ્રાણીને 'ભગવાન' તરીકે સંબોધે છે ! આહા..હા..!

'દ્રવ્ય સંગ્રહ'નું એકવાર નહોતું કહ્યું ? 'દ્રવ્ય સંગ્રહ !' ધર્મધ્યાનનો 'અવાય' એક ભેદ છે. ધર્મધ્યાનના વિચાર કરતાં એક 'અવાય' ભેદ છે. એમાં ધર્મધ્યાનનો વિચાર કરનાર એવું વિચારે છે કે, હું તો પરમાત્મા છું જ ! આત્મજ્ઞાન થયું છે, અલ્પકાળમાં હવે સિદ્ધ થવાનો છું !! તો હે આત્માઓ ! તમે બધાં પરમાત્મા થાઓ ! એવી વાત છે, લ્યો આ ! આ..હા..હા..હા...! ધર્મધ્યાનમાં 'દ્રવ્ય સંગ્રહ'(માં) છે. બતાવ્યું હતું ને 'દ્રવ્ય સંગ્રહ'. 'દ્રવ્ય સંગ્રહ'માં એ છે. 'તમે ભગવાન થાઓ ! પ્રભુ ! આ ભૂલી જાઓ ! દેહ-સ્ત્રીનો, નપુંસકનો ને ઢોરનો - એ દેહ તો જડનાં છે, ભૂલી જા, નાથ ! અંદર ચૈતન્ય આનંદનો સાગર ભગવાન બિરાજે છે, એની સામું કો'ક દિ' નજર તો કર ! એ તું આખો પરમાત્મા (છો) ! તારા ગાણાં ગાતાં પરમાત્મા થાકી જાય છે !! આહા..હા..! અરેરે...! સાંભળવું મુશ્કેલ પડે. પ્રભુ ! ત્યાં એક વાર તું જો તો ખરો ! નજર તો કર !

એ અહીંયા કહે છે, '**...વૈરાગ્ય લાવી આત્મામાં જા.**' એ ૫૪ થયો.

"ચૈતન્યની ભાવના કદી નિષ્ફળ જતી નથી, સફળ જ થાય છે. ભલે થોડો વખત લાગે, પણ ભાવના સફળ થાય જ." ૫૫.

૫૫(મો બોલ). **'ચૈતન્યની ભાવના કદી નિષ્ફળ જતી નથી,...'** શું કીધું ? ભગવાન ચૈતન્યસ્વરૂપ એને જેને અંદર લગની લાગી, ભાવના (થઈ) એ નિષ્ફળ જતી નથી. બીજ વાવ્યું એ નિષ્ફળ જતું નથી. બીજનું વૃક્ષ થાય, થાય ને થાય. બીજ વાવે એ નિષ્ફળ ન જાય. એમ જેણે આત્માનું બીજ સમ્યક્રૂપી રોપ્યું, સમ્યક્ ભાવના કરી એ નિષ્ફળ જતી નથી. **'...સફળ જ થાય છે.'** બીજ વાવ્યું એનું વૃક્ષ થાય જ છે અને એના કરતાં અસંખ્યગુણા ફળ આવશે. બાજરો એક હોય પણ એના ડૂંડામાં સેંકડો બાજરા થાય. એમ એકવાર તારા આત્મા(માં) આનંદનું બીજ રોપ તો અનંત આનંદ તને (ફાલશે) !! આહા..હા..! પ્રભુ ! તને અનંત આનંદ આવશે. આ..હા..હા..! છે ?

'...સફળ જ થાય છે. ભલે થોડો વખત લાગે,....' ધીમે...ધીમે...ધીમે... અંદરમાં જવામાં થોડો વખત લાગે, પણ એ કરવામાં મથ ! **'.....પણ ભાવના સફળ થાય જ.'** અંતરની ભાવના છે એ સફળ થયા વિના રહે નહિ. આ...હા...હા...!

"જીવ પોતે આખો ખોવાઈ ગયો તે જોતો નથી, ને એક વસ્તુ ખોવાણી ત્યાં પોતે આખો ખોવાઈ ગયો, રોકાઈ ગયો; રૂપિયા, ઘર, શરીર, પુત્ર આદિમાં તું રોકાઈ ગયો. અરે ! તું વિચાર તો કર કે તું આખો દિવસ ક્યાં રોકાઈ ગયો ! બહારમાં ને બહારમાં રોકાઈ ગયો, ત્યાં ભાઈ ! આત્મપ્રાપ્તિ કેવી રીતે થાય ?" ૫૬.

૫૬ (મો બોલ). હવે એક વાત કરે છે - **'જીવ પોતે આખો ખોવાઈ ગયો તે જોતો નથી,....'** એક વસ્તુ ખોવાઈ ગઈ હોય તો મંથન કરે (કે) ક્યાં ગઈ ? આહા..હા..! એક વસ્તુ ખોવાઈ ગઈ હોય તો એને માટે (ગોતવાની મહેનત) કરે. અરે...! દીકરી બે-ત્રણ-ચાર હોય, ત્રણ-ચાર છોકરાં હોય ને ખાટલા પાથર્યાં હોય અને (રાતના) નવ ને દસ થાય અને એક ખાટલો ખાલી દેખે (તો પૂછે કે) આ છોડી કેમ નથી આવી ? ક્યાં છે ? ખાટલો કેમ ખાલી છે ? છોડી કેમ નથી આવી ? એને ગોતે રાતે ! પણ આ આત્મા ખોવાઈ ગયો એને ગોતતો નથી !! વસ્તુ ખોવાઈ ગઈ એને ગોતવા મથે છે, જે પર ચીજ છે. આહા...હા..!

(એ અહીં કહે છે કે) **'જીવ પોતે આખો ખોવાઈ ગયો તે જોતો નથી, ને એક વસ્તુ ખોવાણી ત્યાં પોતે આખો ખોવાઈ ગયો,...'** એમાં ને એમાં જાણે રોકાઈ ગયો ! રોકાઈને ત્યાં ને ત્યાં રહી જાય. આહા..હા..! એમાં **'...રોકાઈ ગયો,...'**

હવે રૂપિયા રોકાવાના સ્થાન બતાવે છે. **'રૂપિયા, ઘર, શરીર, પુત્ર આદિમાં તું રોકાઈ ગયો.'** નાથ ! આહા...! દીકરીયું મોટી થઈ છે, ઠેકાણે પાડ્યે છૂટકો છે, છોકરાં મોટા થયાં છે, સારા ઘરે મારે વરાવવા છે, નહિતર આપણી આબરૂ ન રહે, સારા ઘરની દીકરી આવે તો ઠીક ! માળો ! મથે તે મથે !! દીકરીને ઠેકાણે પાડવી છે પણ સારે ઘરે નાખવી છે અને દીકરો પરણાવતાં (વખતે) પચાસ-સો ના કહેણ આવ્યાં હોય, (સામે કરોડપતિને) દીકરો ન હોય ને દીકરી પાંચ લાખ-પચ્ચીસ લાખ લઈને આવતી હોય તો એનું (કહેણ) પહેલું (સ્વીકારે). મોટાનું કહેણ સ્વીકારે ! અહીં કહે છે ત્રણ લોકના નાથ મોટાનું વેણ તો એકવાર સ્વીકાર !! આહા..હા..!

'રૂપિયા, ઘર, શરીર, પુત્ર આદિમાં તું રોકાઈ ગયો. અરે ! તું વિચાર તો કર કે તું આખો દિવસ ક્યાં રોકાઈ ગયો !' ક્યાં ગયો પણ તું ? **'બહારમાં ને બહારમાં રોકાઈ ગયો, ત્યાં ભાઈ ! આત્મપ્રાપ્તિ કેવી રીતે થાય ?'** બહારમાં રોકાઈ ગયો, એમાં આત્મા કેમ મળે ? વિશેષ કહેશે...!

(શ્રોતા :– પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)

L L L